

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

GEOGRAFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 9. junij 2004

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**A1 – OBČA**

1. Črka: B
Pojasnilo:
 - Zrak se stalno dviguje - konvekcija, (vpadni kot sončnih žarkov).
 - Stalno visoke temperature, (vpadni kot sončnih žarkov), velika segretost tal.
 - Stalni nizek zračni pritisk (tlak).Za pravilno izbrano črko območja dobi kandidat 1 točko in za pojasnitev svoje odločitve še 1 točko, skupaj **2 točki**.
2. Konvekcijske, zenitne, zenitalne, termične, vročinske padavine
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
3. Pasati, pasatni vetrovi
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
4. Priloga: 3 (puščavsko rastlinstvo)
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
5. Graf: 2
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
6. Območje A: živinoreja (nomadska živinoreja, pašna živinoreja, ekstenzivna živinoreja), drobnica, ekstenzivna ovčereja, kozjereja
Razlaga: Zaradi premajhne količine padavin je rastlinstvo puščavsko in polpuščavsko, zato stacionarna živinoreja ali katera druga oblika kmetijstva ni mogoča.
Območje A: suho kmetovanje, namakalno poljedelstvo, oazno poljedelstvo
Razlaga: Zaradi majhne količine padavin je poljedelstvo možno samo ob rekah in ostalih vodnih virih.
Območje B: poljedelstvo (selilno poljedelstvo, samooskrbno)
Razlaga: Požigalniški način poljedelstva (samooskrbno, selilno). Območja ob ekvatorju so zaraščena s tropskim deževnim gozdom, ki ga plemena, ki tu živijo, požgejo, in nekaj časa, dokler se prst ne izčrpa, izkoriščajo v poljedelske namene.
Območje B: plantažno kmetijstvo, poljedelstvo, intenzivno
Razlaga: Zaradi visokih temperatur in stalno vlažnega podnebja so primerni pogoji za razvoj plantaž in tropskih kulturnih rastlin, vpliv kolonialnih velesil na razvoj kmetijstva. Odsotnost živinoreje zaradi bolezni.
Za vsako pravilno poimenovanje gospodarske usmerjenosti območij A in B dobi kandidat 1 točko in za vsako razlago takšne gospodarske usmerjenosti še 1 točko, skupaj **4 točke**.

A2 – OBČA

7. Primarni sektor: 2
Sekundarni sektor: 3
Terciarni sektor: 1
Za vse tri pravilno pripisane številke dobi kandidat **1 točko**.
8. Predindustrijska družba: Nigerija
Industrijska družba: Brazilija
Poindustrijska družba: Avstralija
Za vse tri pravilno obkrožene države dobi kandidat **1 točko**.
9. Značilnosti predindustrijskih držav: 2, 4
Značilnosti industrijskih držav: 3, 6
Značilnosti poindustrijskih držav: 1, 5
Za tri ali štiri pravilno pripisane številke trditev dobi kandidat 1 točko, za pet ali šest pravilnih števil pa **2 točki**.

10. Primarne gospodarske dejavnosti: poljedelstvo, ribištvo, gozdarstvo
Sekundarne gospodarske dejavnosti: gradbeništvo, industrija
Terciarne gospodarske dejavnosti: frizerstvo, turizem, promet
Za pet ali šest pravilno razvrščenih dejavnosti dobi kandidat 1 točko, za sedem ali osem pravilno razvrščenih dejavnosti pa **2 točki**.
11. Trgovina in promet (telekomunikacije, telefonske storitve, prodaja, prodaja telefonov, prodaja storitev), elektrotehnična industrija, proizvodnja telefonskih aparatov
Za vsako napisano gospodarsko dejavnost dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.
Če kandidat dvakrat napiše storitev, dobi samo 1 točko.
12. Temna barva: države v razvoju.
Svetla barva: razvite države.
Za pravilno vpisane skupine držav dobi kandidat **1 točko**.
13.
 - V državah v razvoju živi veliko več prebivalcev, ki proizvajajo bistveno manj odpadkov.
 - Do takšnih razlik prihaja zaradi dejstva, da gospodarstvo, kakor ga imajo razvite države, proizvaja veliko odpadkov, zaradi česar prihaja tudi do večje onesnaženosti okolja.
 - Vpliv potrošništva v gospodarsko razvitih državah.Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**. Tudi za smiselno opisano razliko v proizvodnji med državami dobi kandidat 1 točko.

B1 – SVET

14. 1987 in 1966.
Za pravilno zapisani letnici dobi kandidat **1 točko**.
15. Kmetijski proizvodi: Delež kmetijskih proizvodov je upadel.
Naravna bogastva: Delež naravnih bogastev je narasel.
Kandidat dobi **1 točko** za pravilen odgovor.
16. Kmetijski proizvodi: volna, meso, pšenica, žita, žitarice, sladkorni trst
Rude in energijski viri: železova ruda (železo), svinčeva ruda, boksit, uranova ruda, črni premog (premog)
Kandidat dobi **2 točki** za štiri pravilne odgovore (iz vsake vrstice morata biti dva), 1 točko za dva ali tri pravilne odgovore.
17.
 - Velike razdalje in slaba prometna dostopnost v notranjosti celine.
 - Premalo železniških povezav.
 - Redka poselitev notranjosti.
 - Cene rude ne bi bile konkurenčne (visoka cena izkoriščanja), če bi morali zgraditi drago infrastrukturo.
 - Zaradi suhega podnebja, pomanjkanja vode.Kandidat dobi **1 točko** za smiselno utemeljen odgovor.
18. Farme v notranjosti so večje, ekstenzivne, usmerjene v pridelavo volne ali mesa, bolj usmerjene v ovčerejo. Večja specializacija. Slabše prometne povezave.
Farme na jugovzhodu so manjše, bolj intenzivne, bolj usmerjene v govedorejo ali pridelavo mleka in pšenice. Raznolika usmeritev.
Kandidat dobi **2 točki** za dva pravilna odgovora, 1 točko pa za en pravilen odgovor.
19. 1 %.
Kandidat dobi **1 točko** za pravilen odgovor.
20. Postindustrijske ali poindustrijske.
Pojasnilo: Nenavadno je to, da pri tako dobro gospodarsko razviti državi izstopa v izvozu velik delež kmetijskih proizvodov ali naravnih bogastev.
Kandidat dobi **2 točki** za dva pravilna odgovora, 1 točko pa za en pravilen odgovor.

B2 – SVET

21. B in E.
Za dva pravilna odgovora dobi kandidat **2 točki**, za en pravilen odgovor pa 1 točko.
22. Tektonski jarek, tektonski hrbet, hrbet, kotlina, vulkanski stožec, vulkan, planota, gorovje (gore), dolina, visokogorje (poleg visokogorja ne štejemo še gorovja)
Za dve različni pravilni obliki dobi kandidat **2 točki**, za eno pravilno obliko pa 1 točko.
23. Magmatske kamnine, vulkanske kamnine, predornine, prodornine, eruptivne kamnine
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
24. • Afrika se na tem območju razlamlja, zato se nekateri deli ugrezajo in jih zalije voda.
• Voda je zalila tektonski jarek zaradi tektonskih procesov. Premikanje litosferskih plošč.
Kandidat mora nastanek jezer pojasniti s tektonskim delovanjem.
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.
25. 1 Nil
2 Niger
3 Kongo ali Zaire
4 Zambezi
5 Oranje
Kandidat dobi **2 točki** za pet pravilnih odgovorov in samo 1 točko za tri ali štiri pravilne odgovore.
26. DA
NE
NE
DA
Kandidat dobi **2 točki** za štiri pravilne odgovore in samo 1 točko za dva ali tri pravilne odgovore.

C1 – EVROPA

27. Zmernotopli pas in subpolarni pas, polarni pas (mrzli, hladen)
Za vsak pravilen odgovor dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.
28. Kraj: A
Pojasnilo:
• Nizka srednja letna temperatura in večja amplituda kažeta na vpliv celine.
• Zimske temperature so pod 0 °C.
• Padavin je pod 500 mm. Zavetrna lega. Poletni višek padavin.
• Lega za gorami. Lega na višji nadmorski višini. Manjši vpliv Severno Atlantskega morskega toka.
Kot pravilen odgovor upoštevamo tudi, če kandidat opiše značilnosti kraja B.
Za pravilno določitev kraja dobi kandidat 1 točko, za pojasnilo še 1 točko, skupaj **2 točki**.
29. Geološka doba: pleistocen, holocen, kvartar.
Razlaga:
• Po umiku ledu se je zaradi razbremenjenosti zemeljsko površje začelo dvigovati.
• Manjša teža zaradi taljenja ledu.
• Izostazija.
Za pravilno poimenovanje geološke dobe dobi kandidat 1 točko, za razlago še 1 točko, skupaj **2 točki**.

30. C Botnijski zaliv, Botniški zaliv
D Finski zaliv

Pojasnilo:

- Obsežna industrijska območja se nahajajo v Srednji Evropi in Pribaltskih državah. Večja poselitev.
- Od tam pritekajo številne reke, ki prinašajo iz teh krajev odplake.
- K onesnaževanju prispeva tudi kmetijstvo, ki je tukaj bolj razširjeno kakor na Švedskem, Finskem in Norveškem.
- Plitko in zaprto morje, morski promet.
- Manjše mešanje morske vode, ker ni morskih tokov.
- Manjša ekološka osveščenost.
- Pomanjkanje sredstev za ekologijo.

Za oba našeta zaliva dobi kandidat 1 točko, za pojasnilo še 1 točko, skupaj **2 točki**.

31. Pristanišče E: Helsinki (Helsingfors)

Razlaga:

- Gdansk leži ob izlivu plovne reke (Visle), ob kateri je razvita industrija.
- Morje v tem delu Baltika zaradi relativno višjih zimskih temperatur ne zamrzne.
- Nižja geografska širina.
- Močnejše gibanje morske vode preprečuje zaledenitev. Bližje odprtemu morju.

Za pravilno poimenovanje pristanišča dobi kandidat 1 točko, za razlago še 1 točko, skupaj **2 točki**.

C2 – EVROPA

32. • Agrarna prenaseljenost (kmetijska prenaseljenost).
• Deagrarizacija.

Za pravilno ugotovljen pojem dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.

33. Poljska:

- Na severu prevladujejo ledeniški nanosi, morenski material, ledeniška jezera, močvirja, večja količina padavin.
- Tla so slabše prepustna, voda zastaja, prst je slabo rodovitna.
- Nižje temperature, manj izhlapevanja.

Madžarska:

- Prst je rodovitna (černozej), zračna, prepušča vodo.
- Nižina, ravnina.
- Največ padavin je v rastnem obdobju (poleti).

Za vsako pravilno pojasnilo rabe tal dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.

34. • Kisanje prsti.
• Povečanje erozije prsti.
• Prevelika kemizacija prsti.
• Degradacija prsti (izčrpanost prsti).
• Onesnaženje vode.
• Problemi oskrbe s pitno vodo.
• Sprememba pokrajine.
• Presežki kmetijskih pridelkov.
• Propad manjših kmetij.
• Slabša kakovost pridelane hrane.

Za vsako pravilno ugotovljeno negativno posledico dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.

35. • Kmetijstvo teh držav marsikje tare zaostalost (nizka stopnja mehaniziranosti).
• Države so gospodarsko šibke in njihove subvencije nižje.
• Ponovna privatizacija kmetijskih zemljišč v 90. letih prejšnjega stoletja je marsikje zmanjšala pridelavo hrane.
• Nizka povprečna izobraženost kmetov.
• Drugačen gospodarski razvoj (politični razvoj). Niso bile članice EU.
• Presežek kmetijskih pridelkov v zahodnoevropskih državah.
• Imajo manjše hektarske donose.
Za vsak pravilen odgovor dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.

36. Gospodarska dejavnost: turizem, zimski turizem
Problem:
- Kmetijske površine se zaraščajo.
 - Erozija na opuščeni planinski pašnikih.
 - Odseljevanje prebivalstva v doline, kjer se pozidajo najboljša zemljišča za kmetijstvo.
 - Močno naraščanje cen zemljišč.
 - Podoba pokrajine se spreminja.
 - Onesnaženost.
 - Hrup.
 - Sekanje gozda za potrebe turizma.
- Za vsako pravilno ugotovljeno gospodarsko dejavnost dobi kandidat 1 točko, za opis problema še 1 točko, skupaj **2 točki**.

SPLOŠNO NAVODILO:

Če kandidat poleg pravilnega odgovora zapiše napačno izključujočo trditev, ne dobi točke. Pri tujih imenih dovolimo eno napako, pri slovenskih pa ne.

IZPITNA POLA 2**D1 – SLOVENIJA**

1. A: porečje Save, posavje, savsko porečje
B: porečje Drave, podravje, dravsko porečje
C: porečje Mure, pomurje, mursko porečje
D: porečje Soče, posočje, soško porečje
E: porečje Kolpe, pokolpje, kolpsko porečje
Za pet pravih odgovorov dobi kandidat **2 točki**, za štiri ali tri 1 točko, za manj kakor tri pa 0 točk.
2. Meja je nedoločljiva zaradi krasa, vodoprepustnih kamnin, voda se podzemeljsko pretaka v različna porečja.
Za pravilno razlago dobi kandidat **1 točko**.
3. Priloga 1: prod
Priloga 2: konglomerat
Za pravilno poimenovanje kamnine dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.
4. Ob reki se pojavlja prod (številka priloge: 1), na zgornji terasi pa konglomerat (številka priloge: 2).
Za pravi vpis številke dobi kandidat **1 točko**.
5. Podtalnica se obnavlja: B
Gladina podtalnice niha skozi leto in je: C
Za vsak pravi odgovor dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.
6. Vodnjak številka: 2
Utemeljitev: Vodnjak leži na nižjem delu, podtalnica se premika v smeri iz višjih delov proti nižjim ter tako sama uravnava svojo gladino, vodnjak številka 2 leži globlje.
Za pravilno ugotovljen vodnjak dobi kandidat 1 točko in še 1 točko za utemeljitev, skupaj **2 točki**.

D2 – SLOVENIJA

7. Hiše v vasi stojijo razmetane brez reda. Gručasta vas
Kmečki domovi so daleč drug od drugega. Samotna kmetija
Je vmesna oblika med vasjo in samotno kmetijo. Zaselek
Je značilno za slemena vinorodnih gričevij. Razloženo naselje

Za štiri ali tri pravilne odgovore dobi kandidat **2 točki**, za dva 1 točko, za manj kakor dva pa 0 točk.

8.	Priloga 3	Priloga 4
Suburbanizacija		+
Spalno naselje		+
Pomanjkanje uravnane svete	+	
Počitniška bivališča	+	
Homogena narodnostna sestava	+	

Za pet pravih odgovorov dobi kandidat **2 točki**, za tri ali štiri pa 1 točko.

9. Priloga 3: prevladuje staro (starejše) prebivalstvo.
Priloga 4: prevladuje mlado (mlajše), zrelo prebivalstvo.
Za oba pravilna odgovora dobi kandidat **1 točko**.
10. Prebivalstvo se bo staralo, vedno manj ga bo, prišlo bo do depopulacije, odseljavanja, prebivalstvo bo izumrlo.
Za pravi opis nadaljnega razvoja dobi kandidat **1 točko**.

11. Graf 1: Velenje
Graf 2: Ljubljana
Graf 3: Koper
Graf 4: Ormož
Za štiri pravilno vpisana mesta dobi kandidat **2 točki**, za dva ali tri pa 1 točko.
12. Mesto: Ljubljana
Pojasnilo: Gre za glavno mesto, kjer so skoncentrirane vse najpomembnejše izobraževalne, kulturne, politične, zdravstvene institucije.
Za vsak pravilen odgovor dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.

E1 – SLOVENIJA

13. K, F, K, K, F
Za pet pravih odgovorov dobi kandidat **2 točki**, za štiri ali tri 1 točko, za manj kakor tri 0 točk.
14. 1 (kraj): Ilirska Bistrica
2 (kraj): Ajdovščina
3 (reka): Notranjska Reka, Reka
4 (reka): Vipava
5 (jama): Škocjanske jame
6 (zaliv): Piranski zaliv
Za šest ali pet pravih odgovorov dobi kandidat **2 točki**, za štiri ali tri 1 točko, za manj kakor tri pa 0 točk.
15. Št. 1 in 3: Brkini z dolino Notranjske Reke, Brkini
Št. 2 in 4: Vipavska dolina in Goriško polje, Vipavska dolina
Za vsako pravilno poimenovanje regije dobi kandidat 1 točko, skupaj **2 točki**.
16. Podobnost: fliš, vododržne kamnine, površinski vodni tok, sadjarstvo
Razlika:
 - V Vipavski dolini imamo intenzivno obliko kmetijstva, prevladuje nižinski in gričevnat svet, regija je gospodarsko bolj razvita, imigracijsko območje.
 - Brkini so slabše gospodarsko razvita regija, v kateri prevladuje ekstenzivno kmetijstvo, različna kmetijska usmeritev, hribovit relief (višje nadmorske višine), večja gozdnatost, emigracijsko območje, slabša prometna prehodnost.Za pravilno ugotovljeno razliko dobi kandidat 1 točko in še 1 točko za podobnost med regijama, skupaj **2 točki**.
17. Spodnja Soška dolina.
Za pravi odgovor dobi kandidat **1 točko**.
18. Spodnja Soška dolina:
V regiji teče reka Soča, ki jo izkoriščamo za hidroenergijo, HE Plave, Dobljar in Solkan. Pri Anhofem je zgrajena tudi cementarna.
Koprsko primorje:
Pristanišče, turizem, industrija, solinarstvo, ribištvo
Goriška Brda:
Vinogradništvo, sadjarstvo
Vipavska dolina:
Vrtnarstvo, vinogradništvo
Brkini:
Turizem
Kras:
Turizem, vinogradništvo, živilska industrija
Za pravilno pojasnitev dobi kandidat **1 točko**.

E2 – SLOVENIJA

19.
 1. Goričko
 2. Pomurska ravan (ravnina, nižina)
 3. Slovenske gorice
 4. Dravsko-Ptujsko polje
 5. Haloze, Haloze in Dravinjske gorice
 6. Voglajnsko-Sotelska Slovenija

Za šest ali pet pravilnih odgovorov dobi kandidat **2 točki**, za štiri ali tri 1 točko, za manj kakor tri pa 0 točk.

20. Naravnogeografska ovira: nizka količina padavin v Sloveniji (malo padavin), nerodovitna, plitka, kisl prst, razgiban relief (gričevje), ni večjih nižin, pomanjkanje nižin.
Družbenogeografska ovira: razdrobljenost zemljišč, staranje kmečkega prebivalstva, prometna odmaknjenost, depopulacija, slaba infrastruktura, obmejna lega.
Za vsako pravilno napisano oviro dobi kandidat 1 točko, skupaj **3 točke**.

21. Narodnostna sestava, narodnostna manjšina, Madžari, vera, evangeličanska vera, protestantska vera.
Za pravilen odgovor dobi kandidat **1 točko**.

22. Politika policentričnega razvoja, policentrizem.
Za pravilno poimenovanje politike dobi kandidat **1 točko**.

23. Kriza domače industrije, obmejna lega, slabša prometna povezanost, nizka izobrazbena stopnja prebivalstva.
Za pravilno pojasnilo dobi kandidat **1 točko**.

24. Zahodni del Goričkega, Z
Utemeljitev: To je tisti del, katerega prebivalstvo se lažje zaposluje v sosednji Avstriji. Primernejše (vinogradništvo) razmere za kmetijstvo. Razvitejša prometna povezava z ostalo Slovenijo, bližina gospodarskih središč (Gornja Radgona, Murska Sobota).
Za pravilno ugotovljeni del Goričkega dobi kandidat 1 točko in še 1 točko za utemeljitev, skupaj **2 točki**.